

Doddelbergstraat, Kortenaken

Programma van Maatregelen

Auteur:

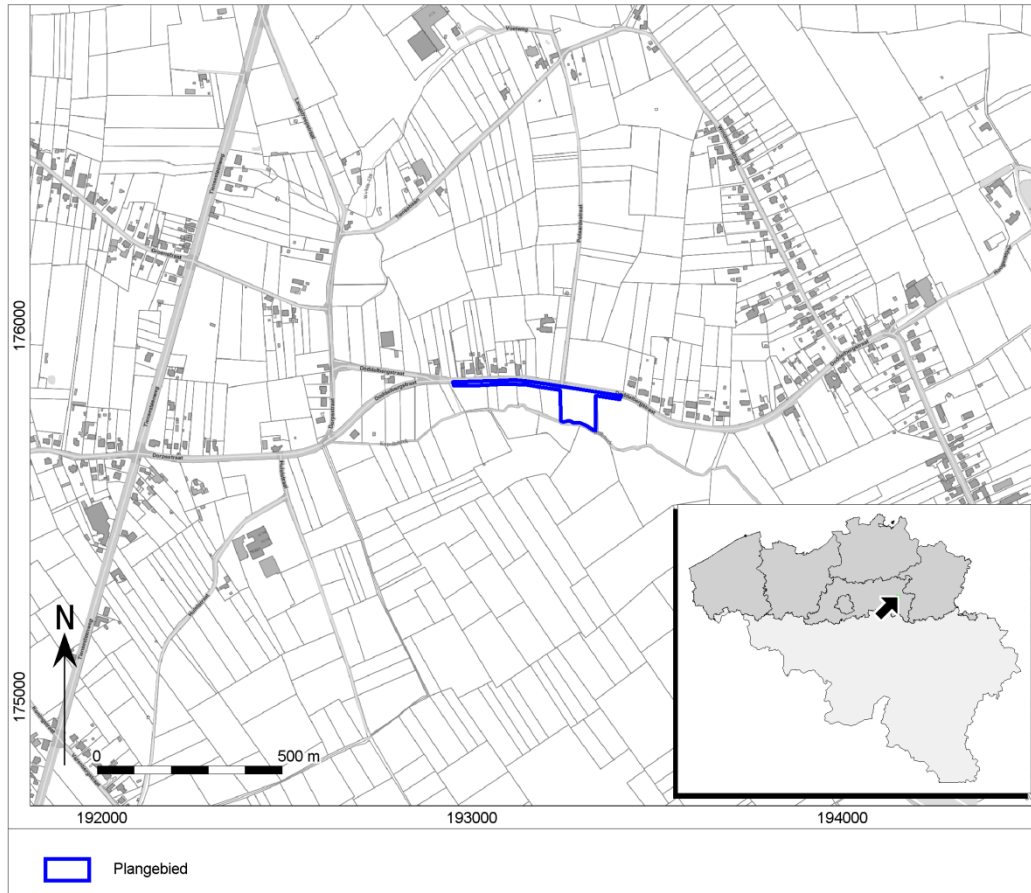
N. Jennes (veldwerkleider)

Autorisatie:

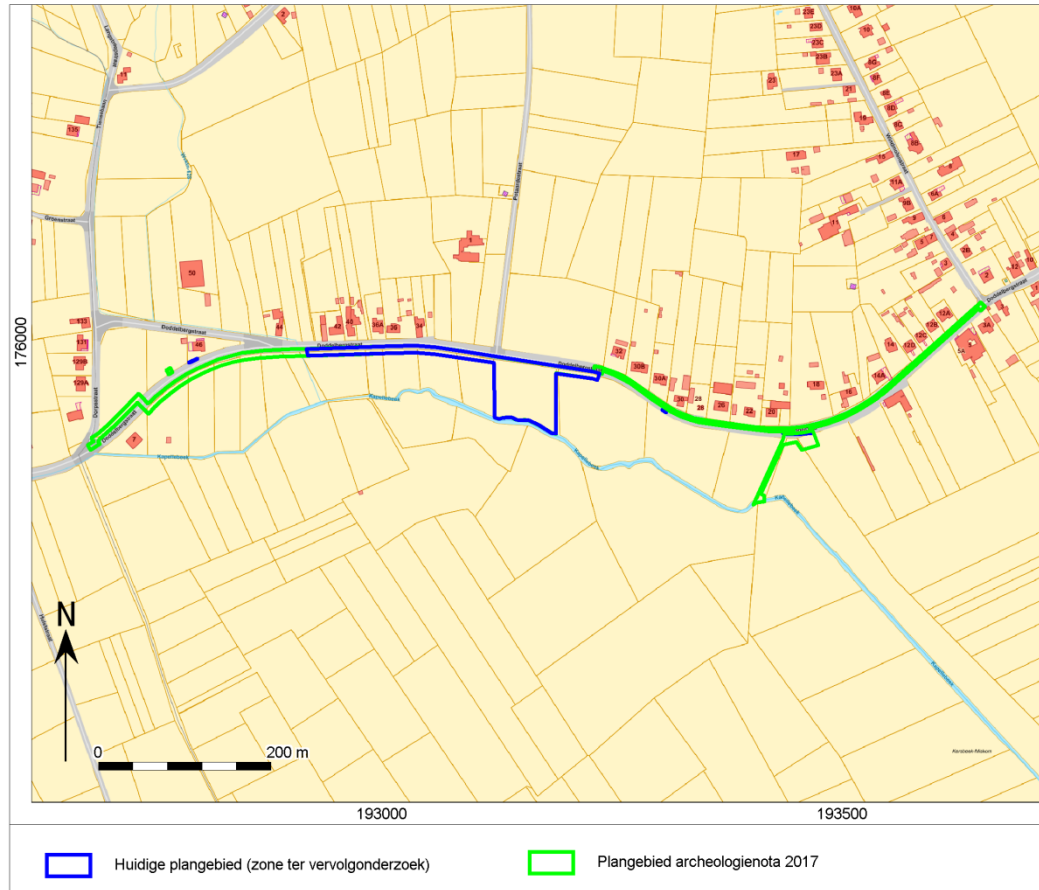
X. Alma (OE/ERK/Archeoloog/2016/00094)

1 Inleiding

In opdracht heeft Vlaams Erfgoed Centrum in oktober 2018 een nota opgesteld naar de archeologische waarde van de locatie Dodelbergstraat te Kersbeek, gemeente Kortrijk (afb. 1 en 2). De nota bestaat uit een landschappelijk bodem- en proefsleuvenonderzoek en is uitgevoerd naar aanleiding van de voorgenomen rioleringsaanleg en grondverbetering.

Afb. 1. Locatiekaart van het plangebied.

Afb. 2. Aanduiding van het uit te voeren archeologisch onderzoek op het plan van de bestaande toestand op het terrein.

2 Uitgevoerd vooronderzoek

2.1 Resultaten van het bureauonderzoek

In de bureaustudie is de archeologische verwachting voor het volledige plangebied reeds onderzocht. Aan de hand van verschillende onderzoeksvragen kon inzicht verkregen worden in de archeologische verwachting en de impact van de geplande werken daarop. Tevens konden de noodzakelijke vervolgmaatregelen bepaald worden. Voor een goed begrip van het voorliggende vervolgonderzoek in de vorm van een landschappelijk booronderzoek, laten we onderstaand nog eens de belangrijkste resultaten van het bureauonderzoek de revue passeren aan de hand van de beantwoording van de onderzoeksvragen uit de bureaustudie.

De voor het bureauonderzoek opgestelde onderzoeksvraag *“Zijn mogelijk archeologische waarden in het plangebied aanwezig, en zo ja, wat is de specifieke archeologische verwachting?”* kon als volgt worden beantwoord:

Uit de verschillende bodemkaarten blijkt dat het overgrote deel van het plangebied uit matig natte tot zeer natte bodems bestaat. Dit heeft onder andere te maken met de relatief lagere ligging van het plangebied ten opzichte van het omringend gebied.

Waarschijnlijk zijn deze natte gronden in het verleden ongunstig geweest voor langdurige bewoning en beakkering in archeologische perioden vanaf het Midden-Neolithicum tot de Late Middeleeuwen. Ze kunnen echter op basis van dit onderzoek niet uitgesloten worden. In de prehistorie, waren de lager gelegen delen van het landschap en met name in de nabijheid van beken wel aantrekkelijke plaatsen voor kortstondige bezoeken. Er bestaat dus een kans op de aanwezigheid van archeologische resten uit de steentijd, met name richting de Kapellebeek. De verwachte resten zullen zich manifesteren als puntlocaties

(zoals constructies die verband houden met infrastructuur, voorzieningen voor de visvangst, vaartuigen, plaatsen van rituele depositie en tijdelijke verblijfplaatsen van laatpaleolithische tot vroegneolithische jagers en verzamelaars) en fenomenen die hoofdzakelijk als lijnelement of vlaklocatie kunnen worden beschouwd. Voorbeelden van lijnelementen en vlaklocaties zijn perceleringssystemen, knuppelpaden, wegen, dammen, gegraven waterwerken en winningzones van grondstoffen. De kans op het aantreffen van archeologische resten wordt aannemelijk geschat in de onverstoord delen binnen het plangebied, aangezien de verwachte resten zich kenmerken door een vondstniveau, dat vanaf het maaiveld aanwezig kan zijn.

In het oostelijke en hoger gelegen deel van het plangebied waren de leefomstandigheden in het verleden gunstiger en is de trefkans op nederzettingssporen groter. Ware het niet dat dit deel van het plangebied in een bebouwde zone en volledig onder de bestaande weg ligt, waardoor de eventuele aanwezige sporen waarschijnlijk volledig verstoord zullen zijn.

De vondstmeldingen van de CAI geven aan dat het onderzoeksgebied in de Late Middeleeuwen sporadisch in gebruik is genomen, met name door de bouw van kastelen. Enkele losse bebouwing is te zien ten noorden van het plangebied. De losse vondst van een munt uit de IJzertijd geeft aan dat men in de prehistorie in het onderzoeksgebied is geweest, maar de aard van deze aanwezigheid is onduidelijk. Het historisch kaartmateriaal laat zien dat het plangebied altijd in gebruik is geweest als wegnis, akker en weiland. De bodemkaart geeft aan dat de zeer natte gronden ter hoogte van het midden van het plangebied te nat zijn om als akker te dienen. Dit blijkt ook uit het historisch kaartmateriaal, waar uit op te maken valt dat de middelste percelen ten zuiden van het plangebied alleen maar als weiland in gebruik zijn geweest. De hoeveelheid bebouwing is in de loop der jaren gegroeid. In de Late Middeleeuwen en Nieuwe Tijd lijkt er echter geen activiteit te hebben plaatsgevonden in het onderzoeksgebied die van relevante archeologische waarde kan zijn.

De volgende onderzoeksvraag werd als volgt beantwoord: *Worden mogelijk archeologische resten bedreigd door de geplande werkzaamheden?*

In het oostelijke gedeelte van het plangebied worden de geplande werken volledig onder de bestaande wegnis uitgevoerd. Hier dient rekening gehouden te worden met een verstoring van ongeveer 80 cm -mv als gevolg van de aanleg van de weg zelf ter plaatse van de verharde wegnis (roze op afb. 3) en een verstoring van ongeveer 30 cm -mv ter plaatse van de onverharde wegnis (blauw op afb. 3). Tevens ligt het oostelijke gedeelte van het plangebied gedeeltelijk in een bebouwde zone volgens de bodemkaart, wat aangeeft dat de bodem vermoedelijk reeds verstoord is als gevolg van bouwwerkzaamheden.

De rest van het plangebied komt buiten de wegnis te vallen. Een deel van de percelen is in gebruik (geweest) als akkerland. Hier dient rekening gehouden te worden met verstoring door ploegen van 30-60 cm -mv afhankelijk van de toegepaste ploegmethode. Op drie plaatsen worden kleine delen van de bestaande RWA (regenwaterafvoer) buizen vervangen voor nieuwe buizen. Hier is de bodem reeds verstoord tot op de ontgravingsdiepte als gevolg van de aanleg van de huidige RWA buizen en zullen er dus geen nieuwe bodemverstoringen gaan plaatsvinden.

In het plangebied kunnen archeologische resten worden aangetroffen in de vorm van sporen (o.a. paalgaten, waterputten, kuilen) en vondsten (o.a. verspreidingen van vuursteen en aardewerk). Onverbrand organisch materiaal kan redelijk tot goed geconserveerd zijn, gezien de drainageklasse d (matig nat, matig gleyig). De resten worden verwacht vanaf maaiveld tot in de top van de C horizont.

De bodem in het plangebied ter plaatse van de nieuw te bouwen showroom is mogelijk verstoord door de aanleg van de huidige parking, waardoor de archeologische verwachting lager kan uitvallen dan boven beschreven. Echter, de mogelijke verstoring is niet op basis van enkel bureauonderzoek vast te stellen.

2.2 Resultaten van het landschappelijk bodemonderzoek

Aangezien het landschappelijk bodemonderzoek heeft uitgewezen dat er nog geen recente verstoringen aanwezig zijn binnen het plangebied en er een verwachting is op sporen vanaf het Neolithicum, heeft het plangebied zeker potentieel tot kennisvermeerdering. Daartegenover staat dat de geplande werkzaamheden daadwerkelijk archeologische resten kunnen verstoren. Zowel de aanleg van de nieuwe riolering met verstoringen tot 1,80 m - mv en het inrichten van de grondverbeteringszone met verstoringen

tot 1,20 m –mv, kunnen mogelijke archeologische sporen vanaf het Neolithicum verstoren. Zoals bovenstaand reeds vermeld werd, kan er tot een diepte van 1,60 m vuursteensites uitgesloten worden. Maar een deel van de geplande ingrepen, namelijk de aanleg van de rioleringswerken in het westen van het plangebied, gaan mogelijk dieper dan 1,60 m. Dat betekent dat de vuursteenresten die vanaf 1,60 m aanwezig kunnen zijn, hier door de geplande ingrepen verstoord zullen worden. Daarom kan vervolgonderzoek op vuursteensites niet volledige gevrijwaard worden.

2.3 Resultaten van het proefsleuvenonderzoek

Het proefsleuvenonderzoek is uitgevoerd op vrijdag 05 oktober 2018 door Niels Jennes (veldwerkleider) en Jessica Siemons (veldarcheoloog). De betrokken aardkundige was Y. Rascynski-Henk. De graafmachine werd geleverd door firma Van Eycken Transport. Het archeologisch onderzoek stond onder toezicht van Onroerend Erfgoed provincie Vlaams-Brabant.

Vijf sleuven en kijkvensters werden gegraven met een totale dekkingsgraad van 544 m² of 11,5%. Tijdens het onderzoek werden tien bodemprofielen gedocumenteerd. In alle profielen werd een natte leembodem teruggevonden. Onder de A-horizonten bevond zich een Bt-horizont met roestverschijnselen. Op ca. 70-75 cm kleurde de bodem grijs als gevolg van hydrologische processen.

De natte leembodem bleek niet geschikt voor bewoning in het verleden. Behalve enkele drainagebuizen werden geen nederzettingssporen noch sporen te relateren aan funeraire activiteiten teruggevonden (afb. 3).

Afb. 3. Allesporenkaart van het proefsleuvenonderzoek. In het zwart werden drainagebuizen en andere verstoringen aangeduid, in het groen de natuurlijke sporen.

2.4 Geplande werken

Ter plaatse van het plangebied is men voornemens de riolering te vernieuwen. De nieuwe riolering betreft alleen de DWA-riolering. De bestaande riolering zal worden hergebruikt als RWA-riolering.

Op perceel 292 B zal een terrein voor grondverbetering aangelegd worden. Binnen deze zone zal de teelaarde, van ca. 30 cm dik, worden afgegraven en op stapels gezet aan de rand van het terrein. In totaal zal op het perceel een oppervlakte van ca. 4545 m² worden uitgegraven tot een diepte van 30 cm -mv. Na het verwijderen van de gestapelde gronden wordt het terrein gediepwoeld. Hierna wordt de apart gestapelde grond teruggeplaatst op de grondverbeteringszone. In totaal zal op deze zone een verstoring van 120cm –mv plaatsvinden.

De consequentie van de voorgenomen ingreep kan zijn dat eventuele aanwezige waardevolle archeologische resten in de ondergrond worden aangetast.

2.5 Bepaling van de maatregelen

Het bureauonderzoek toonde aan dat het centrale deel van het plangebied mogelijk onverstoord is.¹ Het kon de aan- of afwezigheid van vondsten en/of sporen uit het verleden binnen het plangebied niet bevestigen. Bijgevolg werd verder onderzoek in de vorm van landschappelijke boringen geadviseerd.

Het landschappelijk bodemonderzoek heeft uitgewezen dat het volledige plangebied een intacte bodem kent met potentieel archeologische resten vanaf het Neolithicum. Daarnaast konden vuursteenresten tot 1,60 m onder het maaiveld uitgesloten worden. Maar de geplande werken gaan in het westelijke deel mogelijk tot 1,80 m onder het maaiveld. Hier kunnen dus mogelijk nog vuursteenconcentraties voorkomen die bedreigd worden door de geplande werken.

Vanwege de mogelijke verstoring van archeologische resten die niet in situ bewaard kunnen worden, is er nood aan vervolgonderzoek. Aangezien het uitsluiten van vuursteensites wel mogelijk is voor het grootste deel van het plangebied wordt er hier geadviseerd om rechtstreeks over te gaan naar een proefsleuvenonderzoek. Een verkennend en mogelijk aansluitend een waarderend booronderzoek ten behoeve van mogelijke vuursteensites vergt hier in verhouding met de daadwerkelijke kans op vuursteensites te veel tijd en onkosten. Daarbij kan er aan de hand van kijkgaten tijdens het uitvoeren van het proefsleuvenonderzoek specifiek gekeken worden naar de potentie van vuursteen in het westelijke deel van het plangebied.

Het proefsleuvenonderzoek leverde, behalve enkele natuurlijke verkleuringen en recente vergravingen in de vorm van voornamelijk drainagebuizen, geen sporen op. Er werden geen nederzettingssporen aangetroffen, noch sporen die te relateren zijn aan funeraire activiteiten.

Gezien er geen archeologische sporen binnen het plangebied aanwezig zijn adviseert het Vlaams Erfgoed Centrum om het plangebied vrij te geven. Vervolgonderzoek levert in dit geval geen kenniswinst op. Daarmee vormt het prospectief onderzoek met ingreep in de bodem (in de vorm van proefsleuven) het einde van het onderzoek voor het plangebied aan de Dodelbergstraat te kortenaken.

Ondanks het advies tot vrijgeven van het terrein, blijven de bepalingen voor het melden van toevondsten van kracht, conform artikel 5.4.1 van het Onroerenderfgoeddecreet. De civieltechnisch

¹ A. Pijpelink, 2017a.

uitvoerder is verplicht eventuele toevalsvondsten binnen drie dagen na ontdekking te melden bij Onroerend Erfgoed.